

nem tudunk közelebbit mondani a korai apátsági templom Ny-i fala előtt álló négyzetes toronyépületről sem.

Konzulens: Juan Cabello, munkatársak: Bodó Balázs, Koppány András, építészek: Sedlmayr János, Máté Zsuzsanna.

FÜLÖP ANDRÁS

412. Vésztő, 20. sz. lelőhely
(Békés megye) R

A lelőhelyen július 3. és 31. között közös magyar–amerikai, kora rézkori településkutatási program részeként szondázó ásatásra került sor. Ez évi munkánk elsődleges célja az volt, hogy képet kapjunk a Tiszapolgári kultúra időszakára keltezhető település állapotáról, mivel a lelőhely teljes feltárását tervezzük a későbbiekben.

A mintegy 100×70 méteres, nagyjából észak-déli irányú, egykori érmedret kísérő hát legmagasabb részén kezdtük a munkát. A felszínen jelentkező szürke, paticsos foltok alapján, házhelyek reményében először három darab, 2×2 méteres kutatószelvényt jelöltünk ki, majd a későbbiekben a keleti lejtőben újabb, az előzőekkel azonos méretű szelvényt nyitottunk.

Első szelvényünk északnyugati sarkában feltételezhetően egy ház sarkára leltünk. A leletanyag tiszapolgári kerámiatöredékekből és állatcsontokból állt. Második szelvényünkben újabb ház nyomai kerültek elő. A vastag, átégett paticsréteg alatt padló határozatlan nyomait is megtudtuk figyelni. A padlószintről előkerült kerámiatöredékek ugyancsak a kora rézkorra datálhatók. A szelvény északi végében újabb, bizonytalan jellegű, azonos korú objektum is előkerült. A teljes szelvény területe beleesik egy korábbi, tiszapolgári leletanyagot tartalmazó gödör területébe. A déli szelvényfal mellett, az egykori házfal omladékában, valamint kisebb részben a ház padlójában csont nyílhegyekre leltünk. A szelvény északnyugati negyedét nem sikerült teljes egészében feltárnunk. A 3. szelvényben egy gödör, valamint északkeleti részében talán egy ház maradványait bontottuk ki. A tiszapolgári jellegű kerámia mellett állatcsontok és kova, illetve obszidián maradványok is felszínre kerültek. A szelvény északkeleti negyedének feltárását nem tudtuk befejezni. Negyedik, teljesen feltárt szelvényünk egy hulladékgyöngy területébe esik. Nagy számban találtunk itt tiszapolgári jellegű kerámiatöredékeket és állatcsontokat, valamint néhány erősen kopott, Árpád-kori edénytöredéket.

A leletek a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum régészeti gyűjteményébe kerültek. A kerámia-, patics-, faszén- és állatcsontminták kormeghatározására és anyagvizsgálatára az Ohio State University laboratóriumában kerül sor.

Munkatárs: William A. Parkinson (University of Cincinnati). Az ásatáson részt vett: Richard Yerkes (Ohio State University), valamint a JATE és az ELTE régész-hallgatói. A feltárást a University of Cincinnati alapítványa támogatta.

GYUCHA ATTILA

413. Visegrád, Fellegvár
(Pest megye) Kö

A visegrádi fellegvár É-i belső falszorosában folytattunk ásatást. A korábbi szelvények a Zsigmond-kori rétegekig hatoltak le, csak két helyen érték el a sziklafelszínt. A két régi szelvény közti terület É-i felén nyitottuk meg a 2000/I. és a 2000/II. szelvényeket, így K-Ny-i metszetet is kaptunk a falszorosról. A belső falszoros D-i felén lévő szikla, és a felette lévő várfal átrepedezett, omladékos állapotban van, így a falszoros D-i felében csak ennek megerősítése után dolgozhatunk.

A két szelvény egységes betöltésű és leletanyagú volt. Az É-i belső falszorosban a sziklát a késői Anjou, korai Zsigmond korban visszavesték, és az É-i falat is akkor húzták fel, ehhez alsó zoklinak a sziklát használták. Az alsó járósíntet fehér habarcsos mészköcsíkok jelzik. Az e fölötti laza, világosbarna, szemetes, nagy köves betöltésből a korai Zsigmond-korra keltezhető kályhacsempék kerültek elő: például nagyméretű, négyzetes, sötétzöld mázas, Szent Györgyöt a sárkánnyal ábrázoló, illetve háromszlopos, felül rozettás vakmérműves félcsempe, sárgamázos kályhapártázat. Ezek a csempe-típusok csak ebből a rétegből kerültek elő, míg a késői Zsigmond-korra keltezhető kályhacsempék a szelvény teljes mélységéből. A választóvonalat a nagyköves szint felett megjelenő tömött, sötétbarna járósínt jelentette. A járósínt fölött laza, szemetes, téglás, tetőcserepes, építési törmelékes rétegek húzódtak, melyekből a csak késői Zsigmond-korra keltezhető kályhacsempék, például állatmesés, városkapus, sárkányrendes-címeres, dongás hátú, áttört előlapú, mérműves kályhacsempék kerültek elő, sárga- és zöldmázos, hagyma alakú kályhaszemek töredékeivel együtt, feltehetően egy kályhán belül is váltakozó színnel. A kályhaszemek közül a felső palotaszárnyból a falszoros K-i területére kidobott fehér anyagú, vörös festésűek mellett szürke, négyzetes, sarkán fonatos díszűeket tettünk el. A kerámia első sorban konyhai hulladék, fazekak, fedők, nagyon sok az osztrák áru, fazekak, kancsók is. A felső rétegekben nagyobb arányban fordul elő a konyhai kerámia, mennyisége a későbbiekben lecsökken és első sorban kályhaszemek-kályhacsempék teszik ki az anyag nagyobb részét. A legfelső rétegekből bordó engóbbal festett loštizei edények töredékei kerültek elő, a középső rétegből egy 1500 körülre keltezett, ördögfejből kialakított háromlábú, zöldmázos, aprófüles edényke két töredéke. A kora Zsigmond-kori rétegekből egy ausztriai szürke, mázatlan, plasztikus emberfejben végződő edényt találtunk. Nagy mennyiségben kerültek elő a 3. rétegtől lefelé a sárga- és zöldmázos, nagyméretű tárolóedények töredékei a teljes mélységből. A 2–3. rétegtől lefelé vastag falú, samottos anyagból, sötétzöld mázas enyhe körívet kiadó égetett agyagból készült tárgy töredékeit tártuk fel, melynek darabjai között nagy átmérőjű, bordás, illetve kis átmérőjű, hullámos peremű darabok is vannak. Mivel belül is mázas, ezért tető-, vagy kályhagömb nem, inkább egy összetett kút vagy medence töredékei lehetnek.

A legfelső rétegből kerültek csak elő faragott fehér mészkőfaragványok, egy sokszögletű hasáb és egy keresztrozsa töredéke.

Az állatcsontok egy részén látszik a darabolás, teljes átvágás, nagy felületi sérülések formájában. Egyes daraboknál a csont pörkölése is. A csövescsontok egy részét rövid darabokra felvágták.

Az É-i belső falsoros ásatása tovább folytatódik, hogy a Zsigmond-kor belső kronológiáját pontosíthassuk.

SZŐKE MÁTYÁS – PÖLÖS ANDREA

414. Visegrád, Ferences kolostor

(Pest megye) Kö

A visegrádi ferences kolostorban 2000. augusztus 8–25. között végeztünk ásatást az ELTE Középkori és Kora Újkori Régészeti Tanszékének közreműködésével. Az ásatáson Laszlovszky József vezetésével részt vettek a tanszék hallgatói. Az ásatás során a kolostor kerengő udvarának ÉNy-i sarkában nyitott 99/1. szelvény feltárását fejeztük be. A kutatás igen jelentős eredményeket hozott. A kolostor építések keletkezett feltöltési rétegek alatt egy korai I. Lajos-kori út kövezetét tártuk fel a szelvény É-i felében. Az út szintje alatt a szelvény D-i felében egy cölöpszerkezetes, agyagfalú ház maradványát és padlójának egy részét találtuk meg. A háznak két periódusát tudtuk megkülönböztetni, amelyeket egy égési réteg választott el egymástól. A ház leletanyaga 13. század végi–14. század eleji kerámia, üveg és fémanyag. Különösen jelentősek egy festett üveg pohár maradványai, melynek párhuzamai svájci, délnémet területekről ismeretesek. A gazdag leletanyag és a korai faház feltárása különösen jelentős Visegrád településtörténete, a késő középkori város kialakulásának megismerése szempontjából.

BUZÁS GERGELY

415. Visegrád, Gizella-major

(Pest megye) Rő

Az 1999. évi természeti csapás következtében elárasztott ásatási területről el kellett távolítani az iszapot, sarrat és szemetet. A mintegy egy hónapos munka során 2000-ben a római erőd egyik déli helyiségét és a nagy nyugati szárny jelentős részét megtisztítottuk a törmeléktől. Feltártuk a hypocaustum 11-es út melletti (korábban már kutatott) szakaszát. A DK-i saroktorony bejáratánál elvégeztük a falsarok kutatását; megállapítottuk, hogy a derékszögű faltalálkozást kívülről lekerekítették, amit kövek hozzáépítésével értek el.

A DNy-i saroktorony bejáratát a derékszögű falsarokra rátett küszöbkövel alakították ki. A szépen megmunkált, korábbról már ismert küszöbkő alsó felületén reliefdíszes. Az előzetes vizsgálatok alapján a dombormű aquincumi műhelyben készült, ideszállításának pontos körülményei még nem tisztázottak. A DNy-i saroktorony belsejében feltártuk az ÉK-i saroktorony esetében

már megfigyelt belső kőszakot, lényegesen rosszabb állaga volt.

A DNy-i saroktorony melletti D/III. helyiséget a törmeléktől megtisztítottuk, a korábban feltárt nagyméretű téglával, kővel kirakott sütőkemencét újjálag kibontottuk, az alatta levő rétegsort ismét dokumentáltuk. A helyiség belső, leomlott válaszfala alatti periódusokat is hitelesítettük.

Konzulens: Mezős Tamás (Budapest Műszaki Egyetem). Munkatárs: Gróh Dániel. Az ásatáson részt vettek: Merczi Katalin, Molnár Erzsébet, Molnár Norbert, Mécsáros Edina, Lencsés Zsuzsa, Kováts István egyetemi hallgatók és a Dortmundi Műszaki Főiskola diákjai.

GRÓF PÉTER

416. Visegrád, Királyi palota

(Pest megye) Kk

2000-ben a királyi palota északkeleti épületének műemléki helyreállításának munkáinál végeztünk régészeti megfigyeléseket, illetve leletmentést a királyi palota területén.

A díszudvarról nyíló ÉK-i teremben a kitakart Zsigmond-kori téglapadlót mértük fel. A padló felett a Mátyás-kori terrazzopadló szétmállott maradványait figyeltük meg. A téglapadló élükre állított téglákból állt. Az ÉK-i sarokban a Mátyás-korban megszüntetett kandalló szétbontott, negyed köríves tüzelőpadkájának helyét találtuk meg. A téglapadló réseiben, a kandalló környékétől eltekintve, szinte kizárólag vasszegeket találtunk, igen nagy mennyiségben. A padlót egy árok vágja át a díszudvarról nyíló ajtó vonalában. Az árok É-i végén egy falattörést találtunk. Feltételezhetően itt a Mátyás-korban egy vízvezeték futott ki az É-i zárt kert közepére, ahol egy szökőkút állhatott, bár magának a kútnak semmilyen régészeti maradványa nem maradt. A téglapadló érintetlenül hagyásával az új padló aljzatbetonját fellette alakították ki.

Az ÉNy-i teremben a késő középkori téglapadló restaurálását kísértük figyelemmel. A padlót átlósan egy újkori vízelvezető csatorna törte át. A falazótéglákból rakott padló alatt korábbi járószint, vagy falmaradvány nem került elő. A téglapadló szélei viszonylag jó állapotban maradtak fenn és a fugázás felújításával meg lehetett őrizni. A padló középső része azonban az elmúlt évtizedek során olyan mértékben károsodott, hogy nem volt lehetőség a megtartására. Ahol lehetséges volt, az eredeti téglákat helyezték vissza a terep rendezése után, máshol új téglaburkolat készült.

A Ny-ról szomszédos ÉNy-i sarokteremben március 20–29. között ásatást végeztünk, itt ugyanis a padló alá egy vasbeton lemez került, az itt felállítandó Herkuleskút számára. Az ÉK-i sarokban megtaláltuk a terrazzopadló maradványait. Alatta más padlószint nem volt, itt a Zsigmond-kori szint magasabban lehetett. A terem Ny-i falával párhuzamosan feltártuk a már korábban is ismert É-D-i irányú Anjou-kori támfalat. Megtaláltuk en-